

ВІДГУК

офіційного опонента, першого заступника Генерального директора ННЦРМ з наукової роботи, завідувача відділу медичної експертизи та лікування наслідків впливу радіаційного опромінення Інституту клінічної радіології ННЦРМ, доктора медичних наук, старшого наукового співробітника Сушка Віктора Олександровича на дисертаційну роботу Гончарова Костянтина Анатолійовича «Особливості діагностики і лікування негоспітальної пневмонії вірусно-бактеріальної етіології нетяжкого перебігу у військовослужбовців Збройних сил України», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.27 — пульмонологія

Актуальність вибраної теми дисертації

На сьогоднішній день негоспітальна пневмонія (НП) продовжує залишатись дуже важливою і актуальною проблемою медицини в усьому світі. Згідно з результатами епідеміологічних досліджень захворюваність на НП коливається в широкому діапазоні: від 2–3 до 11–12 випадків на 1000 населення. Особливо великих значень даний показник досягає у осіб закритих колективів. Так, серед військовослужбовців строкової служби розповсюдженість НП складає 15–25 випадків на 1000 осіб, а в окремих військових частинах, зокрема навчальних центрах, – 70–250 ‰. Це пов'язано, в першу чергу, з особливістю формування і перебування такого контингенту, що призводить до спалахів гострих респіраторних вірусних інфекцій, які є основною причиною виникнення та розвитку НП вірусно-бактеріальної етіології. Не дивлячись на таке становище, до сих пір в Збройних силах України при етіологічній діагностиці НП не приділяється достатньої уваги визначенню вірусних збудників, а в лікуванні цих хворих не застосовуються противірусні засоби в комбінації з антибактеріальними препаратами. Крім того, при виборі антимікробної хіміотерапії не враховуються результати фармакоекономічного аналізу, який є необхідною складовою системи охорони здоров'я, оскільки незалежно від того наскільки багате суспільство, ресурсів на медицину недостатньо і потреба в них залишається необмеженою.

Саме тому актуальність обраної дисертантом теми не викликає сумніву, а досягнення поставленої мети – оптимізація етіологічної діагностики вірусно-бактеріальної НП III клінічної групи у військовослужбовців Збройних сил України та підвищення ефективності лікування цього контингенту хворих шляхом застосування противірусного засобу – є вирішенням сучасного завдання пульмонології.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами

Дисертація є фрагментом планової комплексної науково-дослідної роботи Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України»: «Вивчити роль вірусних збудників у виникненні негоспітальної пневмонії для оптимізації діагностики та лікування цього захворювання» (шифр теми: А.08.01, № держреєстрації: 0108U000215).

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів

Вперше запропоновано алгоритм етіологічної діагностики вірусно-бактеріальної НП, за допомогою якого встановлено, що у 70,1 % випадків у виникненні НП III клінічної групи у військовослужбовців Збройних сил України (відповідно до нормативно-регуляторних документів МО України) беруть участь віруси, серед яких найпоширенішими є вірус грипу А, риновірус, парагрип та аденовірус. Бактеріальні збудники виявлені в 64,9 % випадків, серед яких найчастіше були ідентифіковані *S. pneumoniae*, *H. influenzae* та *S. aureus*.

Визначено доцільність проведення вірусологічної діагностики з використанням швидких тестів та мультиплексної полімеразної ланцюгової реакції в реальному часі у військовослужбовців Збройних сил України, хворих на НП III клінічної групи, в період сезонного підйому захворюваності на гострі респіраторні вірусні інфекції.

Застосування розробленого високоінформативного алгоритму діагностики етіологічних збудників у хворих на НП забезпечує зменшення в 4,2 разу терміну верифікації вірусів порівняно з використанням класичних вірусологічних методів.

В дисертаційній роботі вивчено і науково обґрунтовано клінічну ефективність призначення військовослужбовцям Збройних сил України, хворим на НП III клінічної групи з ідентифікованим вірусним етіопатогеном емпіричної антибактеріальної терапії у поєднанні з противірусним препаратом тилороном.

Вперше продемонстровано, що при виборі антимікробної терапії військовослужбовцям Збройних сил України, хворим на вірусно-бактеріальну НП III клінічної групи, з фармакоекономічної точки зору перевагу слід надавати ступінчастій терапії левофлоксацином у поєднанні з противірусним препаратом тилороном. Розроблену схему лікування доцільно застосовувати у лікувальних закладах терапевтичного та пульмонологічного профілю.

Теоретичне значення результатів дослідження

Отримані нові дані щодо спектру вірусних і бактеріальних збудників НП у військовослужбовців Збройних сил України, хворих на НП III клінічної групи. Розроблено алгоритм діагностики вірусних збудників у даного контингенту пацієнтів, який дозволяє скоротити термін верифікації збудника захворювання. Доведено однакову високу інформативність розробленого алгоритму діагностики вірусних збудників і традиційних культуральних методів. Ці дані є істотним доповненням до відомостей літератури стосовно спектру та верифікації збудників НП III клінічної групи.

Практичне значення отриманих результатів

Отримано об'єктивні докази ефективності застосування розробленого алгоритму діагностики етіологічних збудників у військовослужбовців

Збройних сил України, хворих на НП III клінічної групи, який дозволяє верифікувати причину захворювання в 78,6 % випадків.

Розроблено і апробовано новий спосіб лікування хворих на НП вірусно-бактеріальної етіології нетяжкого перебігу із застосуванням антибактеріальних засобів та противірусного препарату тилорону.

Автором проведена оцінка ефективності комплексного лікування військовослужбовців Збройних сил України, хворих на вірусно-бактеріальну негоспітальну пневмонію III клінічної групи, яке дозволило скоротити термін інтоксикаційного синдрому і госпіталізації.

За результатами проведеного автором фармакоекономічного аналізу доведена доцільність призначення військовослужбовцям Збройних сил України, хворим на вірусно-бактеріальну НП III клінічної групи, ступінчастої терапії левофлоксацином у поєднанні з противірусним препаратом тилороном, що достовірно зменшує загальну вартість лікування.

Результати роботи впроваджені у відділенні технології лікування неспецифічних захворювань легень Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України»; відділенні пульмонології Головного військово-медичного клінічного центру «ГВКГ»; відділенні пульмонології Київської обласної клінічної лікарні.

Ступінь обґрунтованості та достовірність положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова робота базується на достатній кількості клінічних спостережень (обстежено 224 військовослужбовців Збройних сил України, хворих на вірусно-бактеріальну НП III клінічної групи). Методи досліджень, що використані в роботі, сучасні, інформативні, об'єктивні та адекватні поставленим завданням.

Наукові положення, висновки, практичні рекомендації, наведені в дисертації, логічно випливають з її змісту, базуються на достатній кількості

спостережень, адекватному методологічному забезпеченні та статистичній обробці матеріалу, що дозволяє вважати достатнім ступінь їх обґрунтованості.

Первинна документація оформлена згідно вимогам і повністю підтверджує всі етапи виконаної роботи. В дисертації використані клініко-лабораторні, рентгенологічні та мікробіологічні (бактеріологічні та вірусологічні) методи дослідження, які є адекватними поставленій меті і його задачам та дозволили їх вирішити.

Отримані результати дослідження статистично опрацьовані із застосуванням сучасних комп'ютерних програм. Матеріали дисертації в повній мірі ілюстровані таблицями та малюнками, що додають наочності наведеній інформації.

Таким чином, висновки, теоретичні узагальнення та практичні рекомендації, сформульовані дисертантом і його керівником, базуються на достатньому обсязі клінічного матеріалу та даних лабораторного дослідження і статистичного аналізу.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

За матеріалами дисертації опубліковано 8 наукових праць, з них 6 – у фахових виданнях, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, та 2 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій. Ці праці повністю відображають основні положення і матеріали дисертації.

Структура та зміст дисертації

Дисертаційна робота викладена українською мовою на 140 сторінках. Побудована в класичному для клінічних дисертаційних робіт стилі і містить: «Вступ», «Огляд літератури», «Матеріали та методи дослідження», 3 розділи власних досліджень, «Аналіз та узагальнення отриманих результатів», висновки та практичні рекомендації. Дисертаційна робота ілюстрована і

документована 17 таблицями та 3 рисунками, які сприяють кращому висвітленню результатів дослідження. Перелік використаних джерел нараховує 275 джерел, із них іноземних – 141.

У вступі висвітлена актуальність теми дисертації, обґрунтована доцільність проведення цього наукового дослідження, визначені його мета, завдання, наукова новизна і практична значущість.

Огляд літератури викладений логічно і послідовно, охоплює публікації останніх 10 років. В ньому наведені сучасні уявлення про НП та підходи до її діагностики та лікування. Питання удосконалення комплексної терапії хворих на НП ґрунтуються на даних аналізу найавторитетніших джерел інформації, зарубіжних та вітчизняних консенсусів, що дозволило дисертанту обґрунтувати актуальність дослідження.

В розділі 2 чітко відображені усі методи досліджень і статистичної обробки результатів, наведена характеристика обстежених хворих, кількість яких цілком достатня. Дисертантом використані сучасні методи дослідження, основними з яких є загальноклінічні, рентгенологічні, біохімічні, мікробіологічні, вірусологічні та статистичні. Вибрані дисертантом методи дослідження адекватні поставленим завданням, що дозволило отримати достовірні та обґрунтовані висновки.

У трьох розділах власних досліджень – «Алгоритм етіологічної діагностики вірусно-бактеріальної НП III клінічної групи. Спектр та частота вірусних і бактеріальних збудників у цього контингенту хворих», «Ефективність та безпека антимікробної хіміотерапії військовослужбовців ЗСУ, хворих на вірусно-бактеріальну НП III клінічної групи», «Фармакоекономічний аналіз антимікробної терапії хворих на вірусно-бактеріальну НП III клінічної групи» – автором представлені дані вивчення особливостей спектру бактеріальних і вірусних збудників НП, розглянуті питання резистентності збудників НП до антибактеріальних препаратів, проведений аналіз клінічних ознак НП вірусно-бактеріальної етіології, дана оцінка ефективності застосування протівірусного препарату тилорону в

комплексній терапії хворих на вірусно-бактеріальну НП. Наведені результати фармакоекономічного аналізу антибактеріальної та протівірусної терапії цих хворих.

У ході виконання дисертаційної роботи розроблений новий алгоритм діагностики вірусних збудників НП.

Вивчений вплив запропонованого способу на динаміку клінічних проявів і ефективність лікування військовослужбовців Збройних сил України, хворих на НП вірусно-бактеріальної етіології III клінічної групи.

У процесі виконання роботи з'ясовано, що при застосуванні тилорону в комплексному лікуванні військовослужбовців Збройних сил України, хворих на НП III клінічної групи з ідентифікованим вірусним етіопатогеном захворювання скорочується термін госпіталізації та підвищується ефективність лікування.

Особисто автором на чолі з керівником вперше вивчені фармакоекономічні аспекти терапії військовослужбовців Збройних сил України, хворих на НП вірусно-бактеріальної етіології III клінічної групи, у ході якого доведено фармакоекономічна доцільність призначення таким пацієнтам ступінчастої антибактеріальної терапії левофлоксацином у поєднанні з протівірусним препаратом тилорон, оскільки це призводить до зменшення витрат за рахунок скорочення терміну госпіталізації.

Заключення до дисертації відображає актуальність і суть роботи, її комплексність та сучасний рівень. Проведений аналіз та узагальнення результатів дослідження свідчить про глибоке розуміння автором проблеми, яка вивчалась, підкреслює аналітичні здібності та клінічне мислення дисертанта. Ретельний аналіз отриманих даних та співставлення їх з результатами сучасних наукових досліджень, що проводилися в цьому напрямку, дозволяє зробити ґрунтовні та логічні висновки.

Висновки змістовні, відповідають поставленим задачам і повністю відображають суть виконаного дисертаційного дослідження. Практичні рекомендації є доступними для впровадження в практику закладів охорони

здоров'я.

Дисертація та автореферат оформлені згідно основних вимог щодо кандидатських дисертацій, але при аналізі дисертаційної роботи виникли деякі зауваження:

- розділ «Огляд літератури» бажано було б представити у більш узагальненому і, відповідно, скороченому вигляді;
- частину таблиць, для наочності, слід було навести у вигляді рисунків;
- у роботі зустрічаються окремі орфографічні та стилістичні помилки;
- розрахунки фармакоекономічної переваги левофлоксацину в поєднанні з тилороном бажано було б описати більш докладно .

Проте ці зауваження та побажання не є принциповими і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

В процесі знайомства із дисертаційною роботою виникли деякі питання, з приводу яких хотілось би знати думку автора:

1. Чому із чотирьох основних методів фармакоекономічного дослідження ви вибрали для аналізу методи «мінімізації вартості» та «вартість-ефективність»?
2. Чи були включені у ваше дослідження хворі на первинну вірусну пневмонію?

ВИСНОВОК

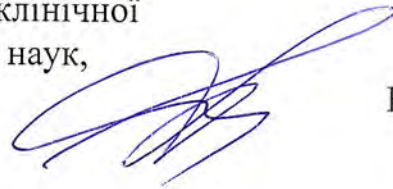
Дисертація Гончарова Костянтина Анатолійовича «Особливості діагностики і лікування негоспітальної пневмонії вірусно-бактеріальної етіології нетяжкого перебігу у військовослужбовців Збройних Сил України» є закінченою науковою працею, що виконана під керівництвом доктора медичних наук, професора Дзюблика Олександра Ярославовича. Робота містить нові дані, які в сукупності вирішують конкретну наукову задачу пульмонології – підвищення якості етіологічної діагностики та лікування негоспітальної пневмонії III клінічної групи у військовослужбовців Збройних сил України шляхом оптимізації верифікації вірусних збудників та

використання противірусного засобу. Результати проведених досліджень і зміст дисертації відповідають спеціальності 14.01.27 – пульмонологія.

За актуальністю теми, об'ємом і методичним рівнем досліджень, науковою новизною отриманих результатів, практичною значимістю дисертаційна робота цілком відповідає вимогам п. 11 постанови Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук.

Перший заступник Генерального директора
з наукової роботи Державної установи
«Національний науковий центр радіаційної
медицини Національної академії медичних
наук України», завідувач відділу медичної
експертизи та лікування наслідків впливу
радіаційного опромінення Інституту клінічної
радіології ННЦРМ, доктор медичних наук,
старший науковий співробітник
12.11.2015 р.

В.О.Сушко